

TÜRKİYE’DE KADIN MİLLETVEKİLLERİNİN SEÇİM ÖNCESİNDE YAŞADIKLARI DENEYİMLER: 14 MAYIS 2023 SEÇİMİ ÖRNEĞİ *

Experiences of Female MPs in Turkey Before the Elections: Example of The 14 May 2023 Election

Elvan IŞIK GEZMİŞ¹

Ömer ÇAHA²

MAKALE BİLGİSİ

ÖZ

Araştırma Makalesi

Makale Geliş Tarihi : 16/08/2024
Makale Kabul Tarihi : 04/09/2024

Bu çalışma Türkiye’deki kadın milletvekillerinin milletvekili seçilmeden önceki deneyimlerini araştırma konusu edinmektedir. Çalışmada kadınların aday adaylık sürecinden Meclis’e gelinceye kadar yaşadıkları deneyim üç ayrı aktör üzerinden incelenmektedir: Ailenin, sosyal çevrenin ve partinin kadın milletvekillerine karşı tutumu. Araştırma 14 Mayıs 2023 milletvekili seçimleri sonrasında Türkiye Büyük Millet Meclisinde yer alan kadın milletvekillerini kapsamakta; nicel ve nitel araştırma yöntemlerini içeren karma bir araştırma deseni çerçevesinde konu analiz edilmektedir. Bu bağlamda analiz için 39 kadın milletvekiline anket uygulanmış, 10 tanesiyle de yarı yapılandırılmış bir soru formu üzerinden mülakat gerçekleştirilmiştir. Araştırmanın bulgularına göre ailenin ve sosyal çevrenin desteği ile partinin yapıcı tutumu kadın milletvekillerinin siyasette yer almalarında önemli birer etken olmuştur. Kadın milletvekilleri seçim öncesinde, özellikle kampanya sürecinde annelikten ve aile sorumluluğundan kaynaklanan bazı zorluklar yaşamalarına rağmen, yine ailenin ve sosyal çevrenin desteği ile bu zorlukları aşmasını başarmışlardır.

Anahtar Kelimeler: Milletvekili, Kadın Milletvekili, Meclis, Seçim Kampanyası, Seçim.

ARTICLE INFORMATION

ABSTRACT

Research Article

Submission Date : 16/08/2024
Accepted Date : 04/09/2024

This study investigates the experiences of female MPs in Turkey before they are elected. The experience of women from the candidacy process until they come to the Parliament, is examined through three basic problems: The attitude of the family, the attitude of the social environment and the attitude of party mechanisms towards female MPs. The research covered the female deputies in the Turkish Grand National Assembly after the 2023 parliamentary elections. It is built on a mixed research design that includes quantitative and qualitative research methods. In this context, in the research, a survey was applied to 39 female MPs and 10 of them were interviewed through a semi-structured questionnaire. According to the findings of the research, the support of the family and social environment and the constructive attitude of the party are important factors in the participation of female MPs in politics. Although female MPs experienced some difficulties arising from motherhood and family responsibilities before the election, especially during the election campaign, they managed to overcome these difficulties with the support of

* Bu makale, Prof. Dr. Ömer ÇAHA danışmanlığında yürütülen Elvan IŞIK GEZMİŞ’in “Türkiye’de Kadın Milletvekili Olmak: Seçim Öncesi Deneyimler Üzerinden Bir Analiz” başlıklı İstanbul Ticaret Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Sosyoloji Tezli Yüksek Programı’nda yazılan basılmamış yüksek lisans tezinden üretilmiştir.

Bu makale İstanbul Ticaret Üniversitesi tarafından desteklenen bir proje kapsamında hazırlanmıştır.

Bu tezin ihtiva ettiği tüm hususlar yazarın şahsi görüşü olup İstanbul Ticaret Üniversitesinin resmi görüşünü yansıtmamaktadır.

¹ Yüksek Lisans Öğrencisi, İstanbul Ticaret Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Sosyoloji Anabilim Dalı, e-posta: elvan.isikgezmis@tbmm.gov.tr, ORCID: 0009-0009-3700-7365 (Sorumlu Yazar / Correspondent Author)

² Prof. Dr., İstanbul Ticaret Üniversitesi, İnsan ve Toplum Bilimleri Fakültesi, Siyaset Bilimi ve Uluslararası İlişkiler Bölümü, e-posta: omercaha@yahoo.com, ORCID: 0000-0002-0226-9543

their family and social environment.

Keywords: Deputy, Woman Deputy, Parliament, Election Campaign, Election.

1. Giriş

Kadın milletvekillerinin seçilmeden önceki deneyimleri, yaşadıkları zorluklar ve karşılaştıkları engellerle ilgili bugüne kadar herhangi bir çalışma yapılmamıştır. Bu çalışma esas olarak bu konuya eğilerek kadın milletvekillerinin aday adaylık sürecinden seçilinceye kadar yaşadıkları deneyimlere odaklanmaktadır. Çalışmada seçim öncesinde yaşanan deneyimler bağlamında üç konu ele alınmaktadır: Birincisi, kadınların siyasete girişinden seçilinceye kadarki süreçte ailelerinin kendilerine karşı nasıl bir tutum sergilediği konusu masaya yatırılmaktadır. İkincisi, yine karar alma sürecinden, kampanya ve nihayetinde seçilme sürecinde sosyal çevrenin kadın milletvekillerine karşı nasıl bir tutum içinde oldukları konusu araştırılmıştır. Üçüncü olarak da partilerin bu süreçte kadın milletvekillerine karşı sergilemiş olduğu tutum araştırmaya katılanların gözünden incelenmiştir. Parti liderinden, parti üst yönetimine, il yönetiminden ilçe teşkilatlarına kadar partilerin farklı mekanizmalarında yer alan siyasetçilerin kadın milletvekillerine karşı tutumu bu kapsamda araştırma konusu edilmiştir.

Türkiye’de kadın ve siyaset konusuyla ilgili çeşitli çalışmalar yapılmıştır. Bu çalışmaların bir kısmı kadının siyasete katılımının sosyo-kültürel temelleri üzerinde yoğunlaşmıştır (Cengiz vd.,2021). Kadınların karar mekanizmalarındaki temsiline toplumsal cinsiyet eşitliği üzerinden bakan çalışmalar bulunmaktadır (Keser vd., 2019). Bazı akademik çalışmalar partilerin kadın kollarını siyasal katılım bağlamında masaya yatırmıştır (Altındal, 2007). Yine Türkiye Büyük Millet Meclisinde yer alan kadınların yaşadığı deneyimler üzerinde yoğunlaşan çalışmalar bulunmaktadır (Duruoğlu, 2007). Özellikle Serpil Çakır tarafından yapılan *Erkek Kulübünde Siyaset* (2019) başlıklı çalışma bu bağlamda son derece önemli olup kadınların milletvekili olarak yaşadıkları zorluklar üzerinde yoğunlaşmaktadır.

2. Tarihsel Süreçte Kadınların Siyasal Hayata Katılımı

Toplumun oluşturan tüm bileşenlerin karar alma süreçlerine aktif ve eşit katılımı ve çıkarlarının gözetilerek güvence altına alınması demokratik toplumun temel unsurlarıdır. Demokrasinin temel ilkelerinden biri de kadınların karar alma süreçleri başta olmak üzere tüm siyasi faaliyetlerde eşit rol sahibi olmasıdır (Çağlar, 2011). Kültürel kodların oluşturduğu toplumsal normlara uygun olarak, siyaset genellikle erkeklerin alanı olarak görülmekte ve siyasi karar alma süreçlerinde yer alan bireylerin çoğunluğu, ağırlıklı olarak erkekler olmak üzere, siyasi aktörler olarak anılmaktadırlar. Erkeklerin sayıca kadınlardan üstün olduğu ve tüm kararları verme yetkisine sahip olduğu ortamlarda eşitlik ve adalet gibi kavramların

geçerliliği sorgulanmaktadır. Toplumun tüm bireylerinin toplumdaki oranları nispetinde karar temsil ve karar mekanizmalarında yer alması, toplumun daha demokratik ve adil olduğunu, farklı görüşlerin duyulmasına imkân sağladığını göstermektedir (Ertan ve Aykaç, 2019).

Günümüzde kadınların siyaset ve karar alma süreçlerine aktif katılımının daha demokratik ve eşitlikçi bir toplum için hayati önem taşıdığı yaygın olarak kabul edilmektedir. Birleşmiş Milletler, Avrupa Birliği ve çok sayıda sivil toplum kuruluşu bu konuda pratik çözümlerin hayata geçirilmesi için çalışmaktadır (Erzen, 2019). Dahlerup (1988) kadının siyasetteki konumunu güçlendirmek ve cinsiyet eşitliğini sağlamak için adalet, deneyim, fayda, çatışma ve demokratik meşruiyetin artırılması olmak üzere beş ayrı argüman sunmuştur.

Kadınların siyasi katılımının sadece oy vermektan daha fazlasını kapsadığını belirtmek önemlidir. Bu katılım, seçmeyi, seçilmeyi, düzenlemeyi ve karar alma süreçlerine aktif olarak katılmayı kapsamaktadır. Kadınlar bu alanlara girerek, kadın haklarının geliştirilmesinde proaktif bir yaklaşım benimseyebilir ve kadınların çıkarlarını ön planda tutarak kadının toplumdaki geleneksel ikincil rolüne meydan okuyabilirler. Kadın milletvekillerinin rol model olarak kadın seçmenlerin dikkatini siyasete çekebileceği ve parlamento tartışmalarında kadınların sorunlarına ve bakış açılarına değinme olasılığını artırabileceği yaygın olarak kabul edilmektedir (Çağlar, 2011). İktidar ve yasama yetkisine sahip olan kadınlar güçlenmekte ve kamu politikalarında değişiklik yapma ve uygulama şansına sahip olmaktadır. Kadınlar bu yoldan ataerkil toplumun kadınlara tayin ettiği aile yaşamıyla sınırlı olma davranışının dışına çıkmaktadırlar (Ertan ve Aykaç, 2019).

Siyasi faaliyetlerde bulunmasının yanı sıra, oy hakkı elinden alınabileceği gibi, babasının ya da erkek kardeşinin eşinin tercihleri doğrultusunda oy kullanmaya da zorlanabilmektedir. Doğuştan biyolojik farklılıklara sahip olan kadın ve erkek, içinde yaşadıkları toplumun kendilerinden beklediği yükümlülükleri de üstlenmişlerdir. Ataerkil toplumsal yapı, cinsiyet farklılıklarına dayalı bir sistemdir ve bu yapı, başta aile kavramı olmak üzere toplum üzerinde önemli bir etkiye sahiptir (Tüccaroğlu, 2012).

Genellikle biyolojik faktörlerle ilişkilendirilen sorumlulukların doğuştan gelmediğinin anlaşılmasıyla birlikte kadınların eğitim ve işgücü başta olmak üzere çeşitli alanlarda yer alması gerektiği düşüncesi ön plana çıkmıştır. Feminizmin ilk dalgasında öne çıkan toplumsal cinsiyet eşitliği konusu hala önemli bir konudur. Bu hareketin etkisiyle pek çok ülkedeki kadınlar, oy kullanma hakkı, eğitime erişim ve istihdam olanakları da dahil olmak üzere hukuki ilerlemeler elde etmiştir. Kazanımların önemi ortadadır ancak yeterli değildir ve bu yetersizliğin nedeni kültürel, psikolojik ve sosyal faktörlerin karmaşık etkileşiminde yatmaktadır. Eşitliği teşvik eden ve çalışma koşullarını, eğitimi, hakları, özgürlükleri, seçme ve seçilme hakkını iyileştiren yasaların uygulanmasına rağmen kadınların siyasi hayata

katılımı erkeklerle aynı düzeyde ulaşmamıştır (Erzen, 2019; Usal, 2010).

Kadınların siyasi mecralara katılımı, temsilin hem niteliği hem de niceliği açısından çok önemlidir. Belediye meclisleri, siyasi partiler, parlamento gibi tüm birimlerde öncelik sayısal anlamda eşit erişimin sağlanmasıdır. Konuya niteliksel açıdan bakıldığında konuyu temsil etmede ne kadar aktif ve etkili olduğunun değerlendirilmesi önem kazanmaktadır. Kadınlar siyasette ne kadar çok kabul görürse, sorunları çözme ve çözüm üretme becerileri de o oranda gelişmekte ve onları daha etkili hale getirmektedir. Bu da niteliksel temsilin artışı anlamına gelmektedir (Ertan ve Aykaç, 2019). Temsilciliklerde niteliksel temsilin yanı sıra toplumsal cinsiyet perspektifine sahip kadınların da yer alması, ataerkil siyasal sistemin devam etmesinin önlenmesinde etkili olacaktır.

Kadınların siyasi mekanizmalara katılım sorununu çözmek için 1980'lerden itibaren dünyadaki birçok ülkede "kota" sistemi uygulamaya konulmuştur. Kadınların siyasete katılımını artırmaya yönelik bir yöntem olan cinsiyet kotası, siyasi partilerde, belediye meclislerinde ve parlamentolarda kadınlara belirli sayıda veya oranda sandalye ayrılmasını gerektirmektedir (Tüccaroğlu, 2012). Temsil mekanizmalarında her iki cinsiyetin de belirli bir yüzdeye sahip olması anlamına gelen kota, kadınların yararına olan bir uygulamadır. İlk olarak Kuzey Avrupa ülkelerindeki siyasi partilerin tüzüklerinde yer alan kota uygulaması, şu anda 81 ülkede mevcut olup, kadınların aktif siyasete katılmasını ve parlamentolarda etkili biçimde yer almasını hedeflemektedir (Dahlerup, 1988; Thomas ve Welch, 1991).

Dünya tarihinde kadınların siyasal hayata katılımı ve temsili, tarih boyunca kültür ve coğrafya ayırt etmeksizin bütün kadınların ortak sorunu olmuştur. Kadınların on dokuzuncu yüzyılda erkeklerle eşit konuma gelmek için uzun yıllar çabalamalarıyla yirminci yüzyılın ilk dönemlerinde bazı ülkelerde kadınlara yasal olarak eşit haklar verilmiştir. Devamında ülkelerin çoğunda kadınlara yasal haklar verilmeye başlanmıştır. Yasalarla kadınlara yasal/siyasal haklar verilmesine rağmen, dünya nüfusunun neredeyse yarısını oluşturan kadınların meclislere erkeklerle eşit olarak katılmadıkları, bütün dünyadaki kadın parlamenter sayılarının oranlarında görülmektedir (Korkmaz, 2022).

Kadınların siyasete ilgisinin tarihi on sekizinci yüzyıla kadar uzanmaktadır. On sekizinci yüzyılın sonlarında kadınlar, Avrupa'da gelişen yeni kamusal alana üretim ve siyaset yoluyla katılma mücadelesine başlamıştır. Bu mücadele on dokuzuncu yüzyılın ortalarından itibaren siyasi eşitlik talebine dönüşmeye başlamıştır. . Bu da seçme ve seçilme hakkının içeren bir taleptir. Bu bağlamda İngiltere başta olmak üzere birçok Batı ülkesinde kadınlar seçme ve seçilme hakkı için mücadele etmeye başladılar. Bu konuda başı çeken Britanyalı kadınlar ancak bir asır sonra 1928'de oy hakkını elde edebildiler (Çaha vd., “).

Kadınların siyasal hakları elde etmesine istinaden parlamentolarda yer almasına bakmadan önce siyasal katılım ve temsil kavramlarını anlamak önemlidir. Çünkü siyasal

katılım ulusal ve yerel seviyedeki seçimlere bağlı siyasetin de temel kavramlarıdır (Kurtoğlu, 2004: 322). Bu nedenle temsil ve siyasi katılım ile ilgili klasik ve modern siyaset teorisyenleri tarafından birçok tanımlamalar yapılmıştır. Genel olarak yapılan siyasal katılım tanımlarına göre “yurttaşların devletin çeşitli düzeylerdeki karar ve uygulamalarını etkileme eylemleri” (Kışlalı, 2003: 219) veya vatandaşların siyasal sistem karşısındaki durumlarını, tutumlarını ve davranışlarını belirleyen bir kavram olarak (Kapani, 2001) ifade edilmektedir. Bu tanımlardan istifade siyasal katılımın ilgilenme, bilgilenme, önemseme ve eylemde bulunma gibi farklı boyutları bulunmaktadır (Dahl, 1988; Kırılmaz, 2020).

Siyasal katılımı etkileyen birtakım faktörler bulunmaktadır. Eğitim ve meslek siyasal katılımında rol oynayan önemli faktörlerdir. Kadınların eğitim düzeyi ile siyasetteki temsil ve diğer siyasi faaliyetlere katılım ilişkisi açısından ülkeler arasında büyük farklılıklar bulunmaktadır. ABD’de, yüksek eğitilmiş kadınların siyasetteki temsiliyeti oldukça sınırlı kalmaktadır. ABD’de kadınların parlamentodaki oranı bakımından tüm zamanların en yüksek seviyesi yüzde 28,9’dur. Kongre 2023 yılı itibariyle en üst seviyeye ulaşmıştır. Dünyanın en fakir ülkeleri arasında yer alan Uganda, Ruanda ve Mozambik’te kadın okuryazarlık oranı ortalama yüzde 41 düzeyindedir. Ancak buna rağmen Ruanda’da kadınların parlamentodaki oranı yüzde 61,3 düzeyindedir. Bu karşıtlık, eğitim ile siyasete katılım arasındaki ilişkinin doğrudan gözlemlenebilir olmadığını göstermekte ve bizi kadınların eğitimi ile siyasi katılım arasındaki ilişkinin doğasını araştırmaya teşvik etmektedir (Norris and Inglehart, 2001).

Cinsiyetçi ayırımın kuralları meslek seçmede yaşamı daha zor hale getirmektedir. Kadının ve erkeğin toplumsal hayatta uyması gereken geleneksel kuralların olması, erkeği birçok meslekte avantajlı hale getirmektedir. “Kadın işi” ve “erkek işi” olarak meslek betimlemesinin ve sınıflandırılmasının yapılması kadınların kariyer yolculuklarında olumsuz bir etken olmaktadır. Zira bu durum kadınlar için sınırlı sayıda mesleği uygun bulurken, erkekler içinse birçok alanda mesleki tercih seçeneğini arttırmaktadır. Bu ayırmacılığın, zaman içerisinde şekil olarak değiştiği görülse de uzun süreceği öngörülmektedir (Shevedova, 2005).

Pek çok ülkede gelenekler, kadının anne ve ev kadını olarak birincil rolünü vurgulamaya ve sınırlamaya devam etmektedir. Geleneksel, güçlü, ataerkil bir değer sistemi cinsiyete göre farklılaşmış rolleri teşvik etmekte ve "geleneksel kültürel değerler" kadınların ilerlemesini ve tüm siyasi süreçlere katılmasını engellemektedir. "Kadının yeri" ideolojisi tüm dünyada toplumlara hakimdir. Bu ideolojiye göre kadınlar yalnızca çoğu zaman düşük ücretli ve apolitik olan "çalışan anne" rolünü yerine getirmelidir (Shvedova, 2005).

Dünyanın birçok ülkesinde sosyal ve kültürel kalıp yargılar kadınların siyasete katılımını engellemektedir. Kadınların siyasete ve yerel politikaya katılımının önündeki sosyo-kültürel engellerden ilki toplumsal cinsiyet rolleriyle ilgilidir. Tarihsel ve kültürel bir

gerçeklik olan cinsiyete dayalı iş bölümü, kamusal ve özel alan ayrımıyla daha da derinleşmiş, kadınlar ve erkekler farklı cinsiyet rollerine ayrılmakta ve dolayısıyla birbirlerinden farklı işler yapmaktadırlar. Anne/eş rolünün önkoşulu olarak kadınlar bakım, eğitim gibi üreme faaliyetlerini özel (evde) gerçekleştirirken, erkekler de üretim ve iş gibi faaliyetlerini kamusal alanda sürdürmektedir (Shvedova, 2005).

Geçmişten günümüze gelir ile siyasal katılım arasında doğrusal bir ilişkinin olduğu açıktır. Genel olarak siyaset bilimciler, ekonomik güç arttıkça insanlar arasındaki siyasi ilişkilerin de arttığı yönünde tespitlerde bulunmuşlardır. Siyasi katılım ve gelire ilişkin çalışmalar, düşük ücretlilerin “temel ihtiyaçları” ve aile sorumlulukları ön planda olduğu için katılımı engellediğini ortaya koymuştur. Bu bağlamda yüksek öğretim mezunu bir ailenin gelir düzeyi daha yüksek olacağından bu tür aile bireylerinin siyasi arenaya katılımının daha fazla olacağı tespit edilmiştir (Göçük, 2006).

Toplumun kadınların temsil düzeyiyle ilişkilendirilen en önemli özelliklerinden biri de ülkenin gelişmişlik durumudur. Kalkınma, geleneksel değerlerin zayıflamasına, doğurganlık oranlarının azalmasına, kentleşmenin artmasına, kadınların daha fazla eğitim almasına ve işgücüne katılımına ve kadınların uygun rolüne ilişkin algılarda tutumsal değişikliklere yol açmaktadır. Bunların tümü kadınların siyasi kaynaklarını artıran ve siyasi engellere yönelik mevcut engelleri azaltan faktörlerdir (Shvedova, 2005).

Kadınların siyasete katılımında aile desteği önemli bir faktördür. Araştırmalar herhangi bir partiye üye kadınların çoğunun siyasi partiye mensup akrabalarının olduğunu göstermektedir. Ataerkil normların hakim olduğu ailelerde kadınların temel görevinin ev kadınlığı olduğu öğretisi geliştirilmekte ve kız çocukları bu anlayış üzerinden sosyalleşmektedir. Bu da siyasetin erkek işi olmasının zeminini oluşturmaktadır. Bu bakımdan kadının siyasete katılımında kültürel değerlerin eşitlikçi bir karakter kazanması son derece önemlidir. Kadınların siyasete düşük katılımı cinsiyet rollerine, mali teşviklerin eksikliğine, ayrımcı uygulamalara ve yasalara ve uygun kota eksikliğine bağlıdır.

Kadınların siyasette yer almalarını etkileyen önemli faktörlerden biri de sosyal çevredir. Sosyal çevre de aile gibi kültürel değerlerin taşıyıcısı olup kadının siyasete katılımında veya siyasete karşı mesafeli oluşunda rol oynamaktadır. Sosyal çevrede siyasetin erkek işi olarak görülmesi, kirli bir oyun olması veya kadının duygusal olarak kaldıramayacağı yükler getireceği anlayışı kadınların siyasete mesafeli duruşuna yol açmaktadır (Sancar, 2011). Kadınlarla ilgili stereotipler kadınların kamusal alanda etkin biçimde yer almasının yanı sıra siyasete ilgi göstermesini de engellemektedir. Literatürde “cam tavan sendromu” olarak yer alan durumda rol oynayan faktörlerden biri sosyal çevrenin taşıdığı cinsiyetçi kültürel kalıplardır (Örücü ve Kılıç, 2007). Kısaca, kadınların siyasi

mekanizmalarda etkin biçimde yer alması ailenin yanı sıra sosyal çevrenin de desteğine ihtiyaç vardır (Kumar vd., 2017).

3. Araştırmanın Yöntemi

Bu çalışmanın evrenini Türkiye Büyük Millet Meclisinde (TBMM'de) yer alan tüm kadın milletvekilleri oluşturmaktadır. 14 Mayıs 2023 milletvekili seçimleri sonucunda farklı partilerden 121 kadın milletvekili TBMM'de yer almıştır. Araştırma nicel ve nitel veri toplama tekniklerinden oluşan karma bir yöntemle gerçekleştirilmiştir. Nicel araştırma kapsamında konuyla ilgili bir anket hazırlanmış ve bu anket araştırma örnekleminde yer alan 39 kadın milletvekiline internet üzerinden uygulanmıştır. Tüm partilerden kadınların araştırmada yer almasını sağlamak ve herhangi bir kaygıya kapılmadan sorulara cevap vermesini kolaylaştırmak için bu yöntem kullanılmış araştırmaya katılanların hangi partiden oldukları sorulmamıştır. Nitel araştırma için ise yarı yapılandırılmış görüşme formu oluşturulmuş ve 10 kadın milletvekiline yüz yüze mülakat yapılarak araştırmanın verileri farklı biçimde güçlendirilmeye çalışılmıştır. Görüşmeler ortalama 45 dakika sürmüş, görüşülen kişilerin onayı alınarak ses kayıt cihazı kullanılmış ve ayrıntılı notlar alınmıştır.

Anket yoluyla elde edilen bilgiler SPSS üzerinden analiz edilerek frekans dağılımlarının yanı sıra çapraz analizler yapılmıştır. Her sorunun frekans dağılımı verildikten sonra ilgili soruyla ilgili yaş, eğitim ve meslek değişkenleri üzerinden çapraz analizler yapılmıştır. Araştırma verileri nonparametrik özellikte olduğu için bu üç değişkenin katılımcılar arasında anlamlı bir farklılık oluşturup oluşturmadığını test etmek üzere Pearson Ki-Kare testine bakılmıştır. Öte yandan nitel araştırma yoluyla elde edilen bilgiler, ankette sorulan sorulara göre düzenlenmiş, uygun kategoriler altında gruplandırılmış ve tematik olarak analiz edilmiştir.

4. Araştırmanın Bulguları ve Analiz

4.1. Kadın Milletvekillerinin Profili

Kadın milletvekillerinin profili dört değişken üzerinden incelenmiştir: Kendi kişisel özellikleri, anne ve babanın eğitimi, siyasi geçmiş ve sivil toplum deneyimi. Kadın milletvekillerinin üçte ikisinin 40-59 yaş aralığında yer aldığı görülmektedir. Bu konuyla ilgili yapılan başka çalışmalar da bizim çalışmamızı destekleyici niteliktedir (Çoban ve Ergenekon, 2021). Yaş konusuyula ilgili iki husus dikkat çekmektedir. Birincisi, Türk toplumunda ortalama yaş giderek yükselme eğilimine girmiştir. Doğurganlığın düşmesiyle birlikte nüfusta yaşlanma eğilimi artmaktadır. 2002 yılında Türkiye'de ortalama yaş 24,8 iken, 2018'de ortalama yaş 32'ye çıkmıştır (Mertoğlu, 2023). Yaş konusuyula ilgili belirtilmesi gereken diğer

husus ise Türkiye’de milletvekili seçilme yaşının 2018 yılından itibaren düşürülmüş olmasıdır.

Kadın milletvekili yaşının gerek Türkiye’deki ortalama yaş gerekse seçilme yaşı bakımından yüksek kaldığı anlaşılmaktadır. Bu da Meclis’teki kadın milletvekillerinin yaş bakımından toplumu tam olarak temsil edemediklerini göstermektedir. Elbette siyasetçilerin genç kuşakların taleplerini anlayabilmesi veya onlarla bağ kurabilmesi için benzer yaş gruplarında olmalarına ihtiyaç olup olmadığı ayrıca bir değerlendirme konusudur; fakat en azından sadece yukarıda bahsi geçen bulgular üzerinden gidildiğinde, nüfusla politikacılar arasındaki yaş farkının Türkiye’nin genç nüfusuyla politikacılar arasındaki iletişimi zayıflattığı iddia edilebilir.

Tablo 1: Kadın Milletvekillerinin Demografik Özellikleri

	N	%
YAŞ		
18-39	5	12,8
40-59	28	71,8
60 ve üstü	6	15,4
EĞİTİM		
Lise	1	2,6
Üniversite	18	46,2
Yüksek lisans/doktora	20	51,3
MESLEK		
Kendi adına işletmesi olan	16	41,1
Özel Sektörde maaşlı	7	17,9
Devlette memur	6	15,4
Emekli	6	15,4
Diğer	4	10,3
MEDENİ DURUM		
Evli	28	71,8
Bekar	11	28,2
ÇOCUK SAHİPLİĞİ		
Çocuğu olan	24	61,5
Çocuğu olmayan	15	38,5

Kadın milletvekillerinin çoğunluğunun üniversite eğitimine sahip olması dikkat çekmektedir. Araştırmada yer alan katılımcılardan sadece bir tanesi lise mezunudur. Kadın milletvekilleri arasında yüzde 51,3 düzeyindeki bir kesimin yüksek lisans veya doktora derecesine sahip oluşu ayrıca dikkat çekmektedir. Türkiye’de servet büyük ölçüde erkeklere ait olup kadınların aldığı pay düşük düzeyde kalmaktadır (O’neil ve Toktaş, 2014). Bu bakımdan kadınların erkeklerle rekabette kişisel donanımları ön plana çıkmaktadır. Burada eğitim hayati bir öneme sahiptir. Kendi adına işletmesi olan kadın milletvekillerinin dikkat çeken düzeyde yüksek düzeyde oluşu ekonomik gücün siyasette yer almada ne denli önemli rol oynadığını göstermektedir.

Araştırmaya göre kadın milletvekillerinin yüzde 41,1'nin kendi adına işletmesi bulunmaktadır. Turhan (2000) tarafından gerçekleştirilen araştırma burada elde edilen araştırma bulgularını desteklemektedir. Zira Turhan'ın araştırmasına göre milletvekilleri genel olarak eğitimci, hukukçu, hekim, bürokrat, girişimci, gazeteci, eczacı veya mühendis gibi kimliklere sahiptirler. Milletvekillerinin eğitim düzeyleri ve sahip oldukları mesleki özelliklerinin yapacakları yasalar üstünde mühim bir etkisi olacağı açıktır. Bu sonuç mecliste görev yapmakta olan milletvekillerinin sosyolojik yapısı ile ülkede alınan ve uygulanan siyasal, sosyal ve ekonomik kararlar arasında önemli bir bağlantı olduğunu göstermektedir. Bu bakımdan incelendiğinde TBMM'nin sosyolojik yapısının toplumun sosyolojik yapısıyla uyumlu olması, ülkede alınan kararların daha çabuk içselleştirilmesine ve bu yasaları basit bir şekilde uygulanabilmesine sebep olabileceği ifade edilebilmektedir (Arslan, 2005; Altan, 2008; Gökçe, 2011).

Araştırmada yer alan kadın milletvekillerinin yüzde 28,2'si bekarıdır. Araştırmaya katılanların yüzde 87'sinin 40 veya üstündeki bir yaşta olduğu göz önünde bulundurulduğunda ortalama yaşlarda olup evli olmayan belli oranda kadın milletvekili olduğu anlaşılır. Bu da bazı kadın milletvekillerinin boşanmış olmasıyla veya evlilik yapmamış olmasıyla bağlantılıdır. Yine evli olup veya daha önce evlilik yapıp boşanmış olan kadın milletvekillerinin yüzde 61,5'nin çocuğu bulunmaktadır. Yıldız ve Koç (2008) tarafından yapılmış olan bir araştırma, araştırmamızın bulgularını destekleyici niteliktedir. Aşağıdaki analizlerde görüleceği gibi çocuk sahibi olmak kadın milletvekillerine ilave bir sorumluluk getirmektedir.

Tablo2: Kadın Milletvekillerinde Anne ve Babanın Eğitim Durumu

Eğitim Durumu	Anne	Baba
İlkokul veya altı	41,0	12,8
İlköğretim/orta okul	25,6	20,5
Lise	23,1	30,8
Üniversite	5,1	28,2
Yüksek lisans/doktora	5,1	7,7
Toplam	100	100

Kadın milletvekillerinin profilini ortaya çıkarmak için aile arka planına da bakılmıştır. Bu bağlamda anne ve babanın eğitim düzeyi önemli bir gösterge oluşturmaktadır. Araştırma bulgularına göre kadın milletvekillerinin ekseri çoğunluğunun anne ve babasının eğitimi lise ve altı düzeyindedir. Annesi üniversite eğitimi görmüş olan yüzde 10 düzeyinde kadın milletvekili bulunmaktadır. Üniversite eğitimine sahip olan babaların oranı annelere göre daha yüksek olmasına rağmen o da yüzde 35,9 ile sınırlı kalmıştır. Dolayısıyla kadın milletvekillerinin büyük bir kısmının anne ve babasının eğitim düzeyi kendilerinin eğitim

düzeinden daha düşüktür. Anne ve babalar yüksek eğitime sahip olmamakla birlikte kız çocuklarına yüksek eğitim aldırılmış ve milletvekili makamına gelmelerini sağlamıştır. Yapılan Ki Kare testine göre yaş, eğitim ve mesleki farklılık, kadın milletvekillerinin anne ve babasının eğitim düzeyi bakımından kadınlar arasında anlamlı bir farklılık oluşturmamaktadır. Hem anne hem de baba bakımından yaş, eğitim ve meslekin P değeri 0,05'ten büyük olup istatistiksel olarak anlamlı bir farklılığa yol açmamaktadır.

Kadın milletvekillerinin profilini ortaya çıkarmada siyasi geçmiş son derece önemlidir. Başka bir deyişle, kadın milletvekillerinin daha önce siyasi deneyime sahip olup olmadıkları bu bağlamda önemlidir. Araştırma bulgularına göre kadın milletvekillerinin yüzde 94,9'u milletvekili seçilmeden önce de siyasetle ilgilenmekteydi. Bu da kadın milletvekillerinin siyasi partilerin değişik kademelerinde görev aldığı anlamına gelmektedir. İlgili tabloda görüldüğü gibi araştırmaya katılan kadınların sadece yüzde 12,8'lik bir kesimi daha önce partisinde herhangi bir görev yapmaksızın milletvekili olarak siyasete atılmıştır. Geriye kalanlar, daha önce partisinde değişik görevlerde bulunmuştur.

Tablo 3: Milletvekillerinin Seçim Öncesinde Partilerindeki Görevleri

	N	%
Parti MYK/MKYK üyesi	13	33,3
Parti Meclisi üyesi	6	15,4
İl/ilçe yönetiminde görevli	6	15,4
Belediye meclisi üyesi	3	7,7
Partideki diğer görevler	6	15,4
Görevi yoktur	5	12,8
Toplam	39	100

Araştırma bulgularına göre kadın milletvekillerinin yüzde 45,7'si daha önce partisinin üst düzey yönetiminde görev üstlenmiştir. Bu görevlerin de partinin karar mekanizması olan Merkez Yürütme Kurulu, Merkez Karar ve Yönetim Kurulu veya Parti Meclisi gibi mercilerdir. Yine belediyelerde meclis üyeliği yapan belli oranda kadın milletvekili bulunmaktadır. Bazı kadın milletvekillerinin siyasette uzun bir deneyime sahip oldukları anlaşılmaktadır. Konuyla ilgili yapılan bazı çalışmalar burada elde edilen bulgularla benzer sonuçlara ulaşmıştır (Alkan, 2004). Aşağıdaki ifadeler, tüm kadın milletvekilleri için geçerli olmasa da bazı kadınların siyasette ne denli deneyimli olduğunu göstermesi bakımından önemlidir:

1994 yılında SHP'den aday olmuştum. Orada yönetici olarak görev aldım. SHP-CHP birleşmesinde yine merkez ilçe yöneticisiydim. 1999 yılında DSP'den Trabzon Belediye Başkan adayı oldum. Devamında il başkanı ve Parti Meclisinde

bulundum. 2022'de de tekrar CHP'ye kaydoldum ve bir yıl sonra milletvekili seçildim (Katılımcı 1).

Partilerde görev almak bakımından yaş, eğitim ve mesleki durumun kadın milletvekilleri arasında anlamlı bir farklılaşmaya yol açıp açmadığı Ki Kare üzerinden test edilmiştir. Ki Kare test sonucuna göre eğitim ile parti kademelerinde yer alma arasında anlamlı bir ilişki bulunmaktadır ($P=,000$). Buna karşın yaş ve meslek, kadınlar arasında bu konuda anlamlı bir farklılığa yol açmamaktadır ($P\geq 0,05$). Bu da yukarıda ileri sürüldüğü gibi kadın milletvekillerinin buldukları pozisyona gelişlerinde eğitimin ne derece belirleyici faktör olduğu tezini desteklemektedir. Eğitim tüm ülkelerde bu denli belirleyici olmasa da Türkiye'de kadınlar açısından siyasette yer almada belirleyici bir faktördür.

Kadın milletvekillerinin profilini tespit etmek üzere yapılan sorgulama alanlarından birini de sivil toplum kuruluşlarında daha önce yer alıp almadıkları oluşturmuştur. Araştırmada elde edilen veriler kadın milletvekillerinin siyasette olduğu gibi sivil toplum örgütlerinde de önemli bir deneyime sahip olarak milletvekilliğine adım attıklarını göstermektedir. Sivil toplum, Türkiye'de 1980 sonrasında önemli bir ivme kazanarak çok sayıda sivil toplum kuruluşu ortaya çıkmıştır. Özellikle 2005 Avrupa ile müzakere sürecinin başlamasından sonra Türkiye'de sivil toplum kuruluşlarına karşı büyük ilgi uyanmıştır. Bu da sivil toplum kuruluşlarının geometrik sayılır şekilde artışıyla sonuçlanmıştır.

Tablo 4: Milletvekillerinin Sivil Toplum Kuruluşlarıyla İlişkileri

	N	%
Herhangi bir STK'ya üye olan	37	94,9
Hiçbir STK'ya üye olmayan	2	5,1
Toplam	39	100

Kadın milletvekillerinin, milletvekili seçilmeden önce siyasette olduğu gibi sivil toplum örgütlerinde de oldukça aktif oldukları anlaşılmaktadır. Araştırma bulgularına göre katılımcıların yüzde 94,9 gibi yüksek orandaki bir kesimi sivil toplum örgütlerinde deneyim kazanmıştır. Sivil toplum örgütleri çok sayıda gönüllüyü bir araya getirerek toplumsal hizmet ürettikleri gibi, bu kuruluşlarda yer alanlara liderlik, örgütlenme, kurumsal beceri, siyasallaşma, sosyalleşme, etkili iletişim becerisi ve proje deneyimi kazandırmaktadır. Bu da gönüllülere eğitim ve mesleğin yanı sıra ilave bir donanım kazandırmakta ve onların siyasette daha başarılı olmasına zemin hazırlamaktadır. Araştırma bulguları, sivil toplum örgütlerinde elde edilen deneyimin siyasete geçişi kolaylaştırdığı yolundaki tezi destekleyici niteliktedir.

4.2. Ailenin ve Sosyal Çevrenin Kadın Milletvekillerine Yönelik Tutumu

Yukarıda ifade edildiği gibi, araştırmının ele aldığı konulardan biri ailenin, biri de sosyal çevrenin milletvekilli aday adaylığından başlayıp seçilinceye kadarki süreçte kadın milletvekillere karşı sergilediği tutum olmuştur. Öncelikle aileden başlayacak olursak araştırmaya katılan tüm kadınların aileleri, kendilerinin milletvekili adaylığıyla ilgili kararlarına destek verdiği anlaşılmaktadır. Araştırmaya katılanlardan hiçbirinin ailesi konuya olumsuz yaklaşmamıştır. Kadın milletvekillerinin gerek anne, baba ve kardeşleri gerekse eşleri, bazı tereddütlere rağmen kararlarına destek verdikleri gibi sahaya inip kendileriyle birlikte kampanya çalışmalarında da yer almışlardır. Araştırmaya katılan kadın milletvekilleri ailelerinden genel olarak destek görmelerine rağmen içlerinde aile üyelerinin tereddütlerine rağmen bir ideal uğruna bu işe atıldığını belirtenler olmuştur. Aşağıdaki ifadeler bu durumu yaşayan kadın milletvekillerinden birine aittir:

Eşim çok destekledi. Ben hayallerinin peşinden giden biriyim. Daha önce de üniversitede akademik kariyer sırasında ayrılarak özel sektöre geçmiştim. O zaman da çok destekledi. Babam hayatta olsaydı o da desteklerdi. Ama babam kurultayın bir gün öncesinde vefat etti. Annem hiç istemiyordu. Hala da istemiyor. Klasik annelik işte, “senin iki kızın var, ailen var siyaset zor, kirli alan. kadınları yıpratırlar” o algı annemde çok vardı. Tabi ki kararlarıma saygılı oldular ama çok istemedi. Abim var o da aynı şeyleri söyledi. Bak iyi düşün sen iyi bir konumdasın hastanenin genel müdürüsün, kazancım daha iyi, itibarın var falan. Ama ben bunu yapmayı çok istiyordum. Fakat bu tür endişelerine rağmen beni desteklediler (Katılımcı 2).

Bu milletvekilinin ifadelerinden iki önemli mesaj çıkmaktadır. Birincisi, siyasete ilişkin toplumdaki olumsuz algıdır. Annenin bakış açısından yansıtılan anlayışa göre siyasetin kadınlar için zor ve hatta kirli bir alan olduğuna ilişkin bir anlayış söz konusudur. Yine anne, kızından çocuklarını öncelemesini beklemektedir. Annenin şahsında yansıtılan bu tutum geleneksel sosyo-kültürel değerlere mercek tutmaktadır. Söz konusu ifadelerden çıkan ikinci mesaj da bir kadının idealleri uğruna önemli bir statüyü ve pozisyonu terk ederek milletvekilliğine atılmasıdır. Siyasetle uğraşan bazı siyasetçilerde hakim olan anlayışa göre siyaset topluma ve hatta insanlığa hizmet etmede önemli bir araç olup fedakarlık gerektirmektedir. Bazıları için siyasette en önemli motivasyon aracı budur.

Tablo 5: Adaylık Sürecinde Aile Bireyleri Sizinle Birlikte Çalıştılar mı?

	N	%
Evet, tüm aile bireyleri benimle çalıştı	24	61,5
Evet, bazı aile bireyleri benimle çalıştı	10	25,6
Hayır, aile bireylerinden benimle çalışsan olmadı	5	12,8
Toplam	39	100

Tablo 4.1’de görüldüğü gibi, aile bireyleri (anne, baba, eş, kardeş ve çocuklar) kadın milletvekilleriyle genel olarak sahaya inip birlikte çalışmıştır. Araştırmaya katılanların çoğunun tüm aile bireyleri sahaya inerken, dörtte birlik bir kesimin ise bazı aile bireyleri kendileriyle birlikte sahada çalışmalara katılmıştır. Ailesi tarafından sahada destek görmeyen kadın milletvekili oranı yüzde 12,8 düzeyinde kalmıştır. Bu gruptaki kadınların genelde genç kadın milletvekilleri oldukları anlaşılmaktadır.

Kadın milletvekillerinin aday adaylık sürecinden başlayıp seçilinceye kadar zorluk çektikleri hususlardan biri annelik olmuştur. Araştırmaya katılanların yüzde 66,7’si aday adaylık sürecinden seçilinceye kadar anne olmanın zorluklarıyla pek karşılaşmadığını belirtirken, yüzde 33,3’ü bu konuda az veya çok zorluk çektiğini belirtmektedir. Özellikle küçük yaşta çocuğu olanların belli bir zorlukla karşılaştıkları anlaşılmaktadır. Çocuğu bakım yaşını aşmış annelerde çocuktan kaynaklanan sorun doğal olarak fazla yaşanmamıştır; ancak küçük çocuğu olan annelerin belli zorluklarla karşılaştığı anlaşılmaktadır. İki katılımcının aşağıdaki ifadeleri bu gerçeği ortaya koymaktadır:

Çocuklarım şimdi benimle birlikte değil dolayısıyla zorluk içinde olmadım ama yetişkin olmasalardı elbette zorluk içerisinde olurdu. Daha önceki siyaset deneyimlerimde her ne kadar eşim çok büyük yardımcı olduysa da yine de zorlukları var. Belki de onun en büyük olumsuzluğunu ben çekmedim ama çocuklarım benden mahrum kaldıkları için o sürede onlar zorluk çekmiştir. Benim bireysel deneyimim bu. Benden çok çocuklarım ve eşimin üzerinde bu sefer yoğunluk oldu (Katılımcı 1).

Çalışma yaşamında çocuklarımdan dolayı çok zorluk yaşadım. Hastanede çalışırken 24 saat çalıştım diyebilirim. Çocukların büyümesini kaçıyorsunuz. Bazen böyle fotoğraflara bakınca hatırlayamıyorum. Bunlar ne zaman oldu o kadar çabuk geçiyor ki. Bazı kaçırdığım şeyler oldu. Mümkün olduğunca çocuklarımı ve ailemi hep birinci sırada tutuyorum ama mesela başka bir şehre gitmek gerekiyor. Bir toplantı çocuğunuzun doğum günüyle çakışabiliyor. Bunları yaşadım. Hep vicdanen bir sızı vardır içimde acaba yeterince ilgi gösteriyor muyum diye. Çalışan tüm annelerde bu vardır (Katılımcı 2).

İki katılımcının dile getirdikleri ifadelerden kadınların meslek hayatında veya siyasette çifte rol ile karşı karşıya kaldıkları anlaşılmaktadır. Bu rollerden biri annelik iken, biri de kamusal alanda sürdürülen mesleki kariyerdir. İki rolün çatışması durumunda birçok kadın mesleki kariyerinden ödün vererek çocuklarını öncelemektedir. Burada sergilenen iki örnekte

kadınlar, çocuklarından dolayı zorluk yaşamalarına rağmen mesleki kariyerlerini ısrarla sürdürmüş ve milletvekilliğe kadar çıkabilmişlerdir.

Sosyal çevre, kadınların siyasette yer alışıında rol oynayan önemli bir faktördür. Özellikle siyasal katılım konusunda kadınlar siyasal, sosyoekonomik ve kültürel alanda pek çok zorlukla karşı karşıya kalmaktadır. Bu zorluklar, kadınların siyasi katılım konusunda cesaretini kırıyor, karar alma süreçlerine katılım konusundaki ilgilerini, isteklerini ve kapasitelerini sınırlıyor. Bu nedenle kamusal çevrelerdeki teşvik edici atmosfer ve kadınların parti faaliyetlerine katılım düzeyi erkeklere göre daha düşüktür (Bano ve Akhtar, 2023).

Araştırma bulgularına göre sosyal çevre, kadın milletvekillerinin kariyerinde önemli bir etken oluşturmuştur. Kadın milletvekillerine yakın olan dostlarının ekseri çoğunluğu karar verme sürecinde kadın milletvekillerinin kararını desteklemiş ve onları cesaretlendirmiştir. Bu tutumu sergileyenlerin oranı yüzde 87,2 gibi yüksek düzeydedir. Öte yandan kadın milletvekillerinin kararını onaylayıp ancak destek vermeyen yüzde 12,8'lik bir kitle bulunmuştur. Araştırmaya katılan kadın milletvekilleri içinde sosyal çevresinden onay veya destek almayan hiçbir kimse yoktur. Sosyal çevrenin desteği sadece kadın milletvekillerinin kararının onaylanmasıyla sınırlı kalmamış aynı zamanda maddi desteğe de dönüşmüştür. İlgili tabloda görüldüğü gibi kampanya sürecinde kadın milletvekillerinin yakın çevrelerinden çok kişi kendilerine maddi destek sağlamıştır.

Tablo 6: Kampanya Sürecinde Arkadaş Çevrenizden Maddi Destek Sağlayan Oldu Mu?

	N	%
Evet, çok sayıda kişi sağladı	4	10,3
Evet, birkaç kişi sağladı	16	41,0
Hayır, pek sağlayan olmadı	17	43,6
Diğer	2	5,1
Toplam	39	100

Yaş, eğitim düzeyi ve mesleğin sosyal çevreden sağlanan maddi destek bakımından kadın milletvekilleri arasında anlamlı bir farklılık oluşturup oluşturmadığına bakıldığında eğitimin kadınlar arasında anlamlı bir farklılığa yol açtığı görülür ($P=0,020$). Buna karşın Ki Kare sonucuna göre yaş ve meslek kadınlar arasında yakın çevreden destek görme bağlamında anlamlı bir farklılık oluşturmamaktadır (Yaş için $P= 0,719$; meslek için $P= 0,422$). Eğitim düzeyinin sosyal çevreden sağlanan destekte pozitif rol oynaması, eğitimin sosyal çevre ile güçlü iletişim ve etkileşimde önemli rol oynadığını ortaya koymaktadır. Eğitim düzeyinin artışına bağlı olarak etkin sosyal networklerin daha fazla geliştiği söylenebilir.

Araştırma bulgularına göre kadın milletvekillerinin sosyal çevreleri içinde kadınlar erkeklerden daha fazla destekleyici olmuştur. Araştırmaya katılanlara yöneltilen “Kampanya sürecinde arkadaş veya sosyal çevrenizden daha çok kadınlardan mı yoksa erkeklerden mi destek gördünüz?” sorusuna yüzde 79,5 oranında “kadınlar” şeklinde karşılık gelmiştir. Araştırmaya katılanların yaklaşık beşte biri de bu konuda erkeklerin desteğine işaret etmiştir. Bu veri kadınlar arasında güçlü bir dayanışma duygusunun var olduğunu göstermektedir. Özellikle siyaset gibi yoğun rekabetin yaşandığı sert bir alanda kadınlar varlık gösterebilmek için hemcinslerinin yoğun desteğine sahip olmaktadır. Kadın olmaktan kaynaklanan ilgi ve destek bazen parti kimliğinin önüne geçebilmektedir. Aşağıdaki ifadeler bu gerçeği ortaya koymaktadır:

Çok fazla arkadaşım destek oldu. O bakımdan kadın erkek ayrımı yapamam. Hem fiziksel anlamda hem de fikren destek oldular. Daha enteresanı CHP’li olmayan bana şahsen güvendiği inandığı mecliste olmamı istediği için farklı görüşteki siyasi görüşteki arkadaşlarım da destek oldu (Katılımcı 3).

Ki Kare analizine göre yaş, eğitim düzeyi ve meslek bu konuda kadın milletvekilleri arasında anlamlı bir farklılık oluşturmamaktadır. Bu da her yaştan, her eğitim düzeyinden veya her meslekten kadın milletvekilinin benzer biçimde hemcinsleri tarafından desteklendiğini ortaya koymaktadır.

4.3. Partilerin Kadın Milletvekili Adaylarına Karşı Tutumu

Seçim öncesi deneyim aile ve sosyal çevrenin yanı sıra partinin tutumu üzerinden de test edilmiştir. Partinin kadın milletvekili adaylarına yönelik tutumu il ve ilçe yönetimi ile parti üst yönetimi üzerinden sorgulanmıştır. İl ve ilçelerde uzun zamandan beri siyasete yatırım yapan ve bir gün milletvekili olma hesabı yapan insanlar bulunmaktadır. Bu tür insanlar özellikle dışarıdan gelen adaylara karşı tepkili olabilmekte ve onları kabullenememektedirler. Ancak “eğitilmiş” ve “donanımlı” kadın adaylar söz konusu olduğunda bu durum değişebilmektedir. Bir katılımcının, “*Onlar partinin içinden gelmeyip üstten geldiklerimi düşündükleri için olumsuzdu. Fakat kadın olmanın avantajlarını yaşadım*” şeklindeki ifadeleri bu gerçeği ortaya koymaktadır (Katılımcı 1). Yine katılımcılardan biriyle yapılan görüşmede elde edilen bilgiler, dışarıdan gelmesine rağmen kadın olduğunda il ve ilçe yönetimlerinin kabullenici bir tutum sergilediğini göstermektedir:

Örgütten gelmeyen biri olarak size karşı tutum farklı olabiliyor. Onun dışında kadın olarak il ve ilçede çabuk kabul gördüğümü düşünüyorum. Hatta dışardan giren biri kadın olduğunda daha çabuk kabul gördüğünü düşünüyorum. Dışardan erkek aday girdiğinde iletişimi kadınlara göre daha zayıf kalıyor. Onun

için de zorlanıyor. Oysa biz kadın olarak daha kolay iletişim kuruyoruz. Bu da kabullenmemizi kolaylaştırıyor (Katılımcı 2).

Bu ifadelerden milletvekilliğine giden süreçte kadın olmanın avantaj sağladığı anlaşılmaktadır. Kadını bu süreçte avantajlı hale getiren iki faktör söz konusudur. Birincisi, yukarıdaki ifadelerde geçtiği gibi kadının sahip olduğu güçlü sosyal iletişim ve etkileşim becerisi; ikincisi ise toplumsal değerlerin kadına yönelik pozitif bir tutuma doğru evrilmiş olmasıdır.

Tablo 6: Partinizin İl/İlçe Yönetiminin Aday Adayı Olarak Size Karşı Tutumu Nasıldı?

	N	%
Olumlu ve destekleyici	34	87,2
Olumlu ama destekleyici değil	4	10,3
Olumsuz ve engelleyici	1	2,6
Toplam	39	100

Türkiye’deki parti sistemi ile seçim sistemi parti üst yönetimlerine geniş yetkiler sağlamaktadır. Bu da milletvekilliğinin üstten belirlenmesine yol açıyor. Türkiye’de bazı partiler ön seçim veya temayül yoklaması yapıyor olsa da sonuçta kararlar genel merkezlerde alınmaktadır. Bu bakımdan parti üst yönetiminin kadın aday adaylarına karşı tutumu son derece önemlidir. Türkiye’de siyaset ekonomik güç, etkili network, siyasi deneyim ve kişisel donanım gerektiren bir alandır. Yukarıda ifade edildiği gibi, Türkiye’de ekonomik güç genelde erkeklerin mülkiyetindedir. Bununla birlikte sosyo-kültürel değerlerden dolayı kadınlar erkekler kadar sosyal networklerde yer alamamaktadırlar. Bu bakımdan kadınlar birçok ülkede siyasette “dezavantajlı” gruplar içinde kabul edilerek “pozitif ayrımcılık” mekanizmasına maruz kalmaktadırlar. Pozitif ayrımcılığın siyasetteki uygulama biçimi “kota” uygulaması üzerinden olmaktadır. Kadınların partilerdeki rekabette yer almasını sağlayan iki mekanizmadan biri kota uygulaması, biri de parti üst yönetimlerinin tutumudur. Başka bir deyişle, parti üst yönetimlerinin tutumu kota uygulaması kadar kesin olmamakla birlikte belirleyici önemli bir faktördür. Araştırma bulguları, kadın milletvekillerinin aday adaylığı sürecinde parti üst yönetimlerinin güçlü desteğine sahip olduğunu göstermektedir.

Tablo 7: Parti Üst Yönetiminin Kadın Aday Adayı Olarak Size Karşı Tutumu Nasıldı?

	N	%
Olumlu ve destekleyici	33	84,6
Olumlu ama destekleyici değil	6	15,4
Olumsuz ve engelleyici	-	-
Toplam	39	100

Parti üst yönetiminin tutumu bakımından yaş, eğitim düzeyi ve mesleğin kadınlar arasında anlamlı bir farklılığa yol açıp açmadığı Ki Kare testi üzerinden analiz edilmiştir. Bu çerçevede konuya bakıldığında eğitim (P= 0,529) ile meslek (P= 0,467) parti üst yönetiminin kadın aday adaylarına yönelik tutumunda bir farklılığa yol açmadığı görülür. Buna karşın yaşın (P=0,032) kadın milletvekilleri arasında anlamlı bir farklılık oluşturduğu görülmektedir. Bu da parti üst yönetiminin genç kadın aday adaylarına karşı daha fazla destekleyici bir tutum içinde olduğunu ortaya koymaktadır.

Siyasal Partiler Yasası, parti üst yönetimi içinde parti liderine önemli yetkiler vermektedir. Bu da liderlerin partilerde neredeyse belirleyici bir konuda olmasına yol açmaktadır. Liderin özellikle karar mekanizmaları söz konusu olduğunda hangi ölçüde belirleyici olduğu, partinin demokratik tutumu ve karar mekanizmalarını çalıştırmasıyla bağlantılıdır. Aşağıdaki tablo kadın milletvekillerinin aday olarak belirlenmesinde parti liderlerinin belirleyici olduğunu göstermektedir.

Tablo 8: Aday Adaylığı Sürecinde Partide Daha Çok Kimden Destek Gördünüz?

	N	%
Parti liderinden	19	48,7
Parti üst yönetiminden	2	5,1
Parti il yönetiminden	3	7,7
Partili arkadaşlarımdan	13	33,3
Kendi sosyal çevremden	2	5,1
Toplam	39	100

Araştırma bulguları, kadın milletvekillerinin aday adaylığı sürecinde en fazla desteği parti liderlerinden gördüklerini ortaya koymaktadır. Parti liderlerinden sonra kadın aday adayları parti içindeki arkadaş çevresinden destek görmüştür. Bu konuda yaş, eğitim düzeyi ve meslek kadın milletvekilleri arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılığa yol açmamaktadır. Bu da tüm yaşlardan, eğitim düzeylerinden ve mesleklerden kadın milletvekillerinin aynı kişilerden destek gördüğü anlamına gelmektedir. Söz konusu kişi araştırma bulgularının ortaya koyduğu gibi parti lideridir.

5. Sonuç

Türkiye’de kadınlar seçme seçilme hakkının elde edilmesinden sonra 1935 yılında gerçekleşen ilk seçimde yüzde 4,5 oranında Türkiye Büyük Millet Meclisinde temsil edildiler. Ne var ki, 2007 yılına kadar kadınlar yüzde 4,5’lik oranı bir daha yakalayamadılar. Kadınların Meclisteki oranı 2007’den sonra kademeli olarak bugün yüzde 20’ye ulaşmıştır. Ancak bu oran dünya ve Avrupa ortalamalarına göre düşük düzeydedir. Kadınların dünya

meclislerindeki oranı ortalama yüzde 26,9'dur (UN Women, 2024). Kadınların 28 AB üyesi ülkenin meclislerindeki ortalama oranı ise yüzde 31,4 düzeyindedir (IPU Parline, 2024).

Geleneksel değerlere göre erkek mesleği olarak kabul gören birçok alanda kadınlar artık boy göstermektedir. Bu alanlardan biri de siyasettir. Toplumsal değerlerin yanı sıra sosyolojik şartların değişimiyle birlikte kadınlar siyasete karşı ilgili hale gelmektedirler. Son otuz yılda kadınlar siyasette aktif biçimde yer alarak birçok siyasi partinin yükünü sırtlayacak duruma gelmişlerdir. Ancak buna rağmen kadınlar karar mekanizmalarında hak ettikleri ölçüde yer alamamaktadırlar. Bunun da temelinde, siyasetin güçlü maddi imkan ve sosyal network gerektiren bir alan olarak yoğun rekabete dayanması yer almaktadır.

Kadınların bu zorlu alanda üst düzey mekanizmalarda, başka bir deyişle karar mekanizmalarında yer almaları için güçlü sosyal desteklere sahip olmaları gerekir. Dünyanın birçok ülkesinde kadınlar bu zorluğu kota uygulaması yoluyla aşmaktadırlar. Kota uygulamasının olmaması durumunda aileden başlayıp sosyal çevre ve nihayetinde parti üst yönetimine uzanan bir çizgide kadınlara yönelik destekler büyük önem kazanmaktadır. Araştırma bulguları, kadınların ailelerinden, sosyal çevrelerinden ve parti liderlerinden yana güçlü bir desteğe sahip olduklarını ortaya koymaktadır. Siyasetten gelmeyen kadınlar aday adaylığı sürecinde karşılaştıkları il ve ilçe teşkilatlarının direncini kişisel donanımları ve kadın kimliğiyle kırmayı başarabilmektedirler. Toplumun değişen değer yargılarının da bu süreçte kadınlara önemli güç kattığı anlaşılmaktadır. Kadın milletvekili adayları olmak toplum tarafından pozitif bir değer haline gelmiş bulunmaktadır. Bu da Türkiye'deki sosyolojik değişimin hangi boyutlarda olduğunu göstermektedir.

Kaynakça

- Alkan, A. (2004). Yerel Siyaset Kadınlar İçin Neden Önemli? (13.07.2024).http://kasaum.ankara.edu.tr/files/2013/03/aytenh.yerel_siyaset_kadınlar_icin_neden_onemli.pdf (Erişim Tarihi: 22.07.2024)
- Altan, C. (2008). Türkiye'de 1950-1960 Dönemi Milletvekillerin Sosyolojik Özellikleri. *Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 22, 24-38.
- Altındal, Y. (2007). Kadının Siyasal Katılımı Bağlamında Partilerin Kadın Kollarının Sosyolojik Açından Değerlendirilmesi, Yüksek Lisans Tezi, Adnan Menderes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Aydın
- Arslan, A. (2005). Cumhuriyetten Günümüze Türk Siyasi Hayatında Eşitsizlikler. *Uluslararası İnsan Bilimleri Dergisi*, 1(1), 1-11.
- Bano, S., Naveed A. M. (2023). Political Participation of Women: A Policy Perspective Analysis in Pakistan. *International Research Journal of Social Sciences and*

Humanities, 2(2), 44–55.

Cengiz, B. R., Doğan, G. ve Karabağ, G. ((2021). Türkiye'de Kadının Siyasete Katılımı: Siyasi Hayatta Karşılaşılan Engeller ve Deneyimler, https://www.istanpol.org/post-turkiye-de-kadin-n-siyasete-kat-l-m-siyasi-hayatta-kars-la-lan-engeller-ve-deneyimler_2

Çağlar, N. (2011). Kadının Siyasal Yaşama Katılımı ve Kota Uygulamaları. *Süleyman Demirel Üniversitesi Vizyoner Dergisi*, 3(4).

Çaha, Ö., Çaha, H. ve S. O. Gümrükçüoğlu (2019). *Kadın ve Siyaset*, Kadem

Çakır, S. (2019). *Erkek Kulübünde Siyaset*, İstanbul: Sel Yayınevi.

Çoban, A., Ergenekon, Ö. (2021). *Türkiye Cumhuriyeti Milletvekillerinin Eğitim Düzeylerine İlişkin Bir Analiz*, Ankara: İksad yayınevi.

Dahlerup, D. (1988). From a Small to Large Minority: Women in Scandinavian Politics. *Scandinavian Political Studies*, 11 (4), 275-297.

Duruoğlu, S. (2007). *Türkiye’de İlk Kadın Milletvekilleri*, Yüksek Lisans Tezi, T.C. Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara

Ertan, S. ve Aykaç, H. R. (2019). Elit Teori Çerçevesinde Türkiye’de Kadın Milletvekilleri Üzerine Bir İnceleme. *Memleket Siyaset Yönetim (MSY)*, 14(32), 75-102.

Erzen, M. Ü. (2019). Siyasette Cinsiyet Eşitsizliği. *Asya Studies*, 2(8), 21-32.

Gökçe, A. F. (2011). Türkiye Büyük Millet Meclisi’ndeki Siyasal Seçkinlerin Sosyal Yapılarının İncelenmesi: 23. Dönem Milletvekilleri. *Adıyaman Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, (7), 69-84.

IPU Parline. (2024). Global Data on National Parliaments. https://data.ipu.org/women-averages/?date_month=6vedate_year=2024

Kapani, M. (2021). *Politika Bilimine Giriş*. Serbest Kitaplar.

Keser, A., Çelik, M. ve Ercan, E. (2019). Türkiye'de Kadınların Siyasal Temsili ve Toplumsal Cinsiyet, *Ankara Üniversitesi SBF Dergisi*, 1-39

Kırılmaz, H. (2020). Türkiye’nin Demokratikleşme Sürecinde Bürokrasinin Rolü: Tek-Parti Dönemi ve Çok-Partili Sisteme Geçiş. *Bilig*, (92), 1-28.

Kışlalı, A. T. (2003). *Siyaset Bilimi*. Ankara: İmge Yay.

Korkmaz, S. (2022). Türkiye’de Siyasette Kadınların Temsili: Aydın Örneği. Aydın Adnan Menderes Üniversitesi, Yüksek Lisans Tezi.

Kumar et al. (2017). A Strategic Framework for a Profitable Business Model in the Sharing

Economy. *Industrial Marketing Management*, 69, 147-160.

- Kurtoğlu, A. (2004). *Hemşehrilik ve Şehirde Siyaset: Keçiören Örneği*. Ankara: İletişim.
- Mertoğlu, R. (2023). Türkiye Toplumunun Aynası: TBMM Üyelerinin Sosyolojik Özellikleri (2002-2018), *Ankara Üniversitesi SBF Dergisi*, 78(4), 733 - 760
- Norris, P., Inglehart, R. (2001) Cultural Obstacles to Equal Representation, *Journal of Democracy*, 12 (3), 126-140.
- O'Neil, M. L., Toktas, S. (2014). Women's Property Rights in Turkey. *Turkish Studies*, 15(1), 29-44.
- Örücü, E., Kılıç, R., Kılıç, T. (2007). Cam Tavan Sendromu ve Kadınların Üst Düzey Yönetici Pozisyonuna Yükselmelerindeki Engeller: Balıkesir İli Örneği. *Yönetim ve Ekonomi Dergisi*, 14(2), 117-135
- Sancar, S. (2011), Erkeklik". Ecevit, Yıldız ve Necla Karkınar (Der.), *Toplumsal Cinsiyet Çalışmaları* (Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Fakültesi Yayınları): 168-191.
- Shvedova, N. (2005), Obstacles to Women's Participation in Parliament. Julie Ballington ve Azza Karam (Ed.), *Women in Parliament: Beyond Numbers*, içinde (33-50), International Institute for Democracy and Electoral Assistance, Stockholm
- Thomas, S. ve Welch, S. (1991). The Impact of Gender on Activities and Priorities of State Legislators. *Western Political Quarterly*, 44(2), 445-456.
- Tüccaroğlu, İ. (2012). Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti'nde Kadının Siyasal Yaşamda Karşılaştığı Güçlükler. *Kadın Araştırmaları Dergisi*, 0(6).
- UN Women. (2024). Facts and Figures: Women's Leadership and Political Participation. <https://www.unwomen.org/en/what-we-do/leadership-and-political-participation/facts-and-figures#83880> (22.08.2024).
- Usal, Z. O. (2010). Türkiye'de Toplumsal Cinsiyet Çalışmaları: Eşitsizlikler, Mücadeleler, Kazanımlar (Ed: H. Durudoğan, F. Gökşen, B. E. Oder, ve D. Yüksek). İstanbul: Koç Üniversitesi Yayınları
- Yıldız, D., Koç, İ. (2008). Türkiye'de Milletvekillerinin Çocuk Sayısı ve Değişimi: Genel Nüfus ile Karşılaştırılmalı Bir Analiz, *Nüfusbilim Dergisi*, 09, 30-31, 3-12